

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У ПРАКТИЧНІЙ ПСИХОЛОГІЇ

УДК 159.9.01+37.032.2+37.035

МЕТТІНІ Еміліано

*магістр філософії (м. Піза, Італія),
завідувач кафедри гуманітарних наук міжнародного факультету
Російського національного дослідницького медичного університету
імені М.І. Пирогова (м. Москва)*

БАГАТОГРАННІСТЬ ОСОБИСТОСТІ У ВИХОВНІЙ СИСТЕМІ АНТОНА МАКАРЕНКА

У статті розкривається питання про те, як сучасне суспільство, свідомо чи несвідомо, допускає ізоляцію особистості від соціуму, створює умови для появи морального і духовного вакууму. На думку автора, всередині даного вакууму, існують три види депривації: соціальної ідентифікації, соціальної активності і творчого підходу до вирішення поставлених завдань, що тягне за собою звуження розвитку особистості. Причиною цього соціальному і психологічному стану є як постмодерністська філософія, так і постіндустріальний менталітет поруч з віртуалізацією спілкування за допомогою соціальних мереж. Автор вважає обґрунтовує позицію, що для ефективного вирішення питання багатовимірної соціалізації особистості в сучасному світі слід творчо використовувати виховну систему А.С. Макаренка.

Ключові слова: *виховна система А.С. Макаренка, розвиток особистості, соціалізація, соціальна апатія, духовний вакуум, дегуманізація.*

Постановка проблеми. Питання про багатовимірність особистості вже давно привертає до себе увагу теоретиків і практиків різних спеціальностей. На наш погляд, в умовах постійних змін соціально-психологічних і моральних установок сучасного суспільства це питання стоїть руба, якщо звернути увагу на ту «плинність», яка стала домінуючим поняттям для філософа З. Баумана. Зрозуміло, в основі такої «плинності» не лежить ні «все тече» як принцип філософської діалектики, ні глибоке міркування про життя, яке надихнуло великого російського поета Г. Державіна на його вірш «Водоспад». Навпаки, дана плинність являє собою щось аморфоподібне, всередині якого збираються і стикаються найрізноманітніші явища людства. Ми беремо як вихідне для нашого

часу поняття «плинність» Баумана, оскільки воно може дати уявлення про те, як психологічна нестійкість сучасників зміщує вісі ціннісно-орієнтованих установок у психології особистості до їх майже повного спотворення. До трьох основних больових точок, які утворені згаданим зміщенням, відносяться: *обмеженість соціальної ідентифікації*, *обмеженість соціальної активності*, і, нарешті, *обмеженість творчого підходу* до вирішення головних питань сучасного суспільства.

Аналіз актуальних досліджень і спеціальної літератури дозволяє стверджувати, що питання про роль і місце особистості в сучасних соціальних умовах вкрай загострилося і хвилює як теоретиків, так і практиків таких дисциплін, як психологія, соціологія, педагогіка і філософія (З. Бауман, Н.В. Борисова, В.І. Егорова, Е. Канетті, І.Т.Касавин, Дж. Кауфман, Г. Маркузе, Е. Меттіні, В.Ф. Моргун, Дж. Оруелл, М.А. Пінська, К.В. Седих, Ю. Хабермас, Г.А. Ястребов и др.). Досліджувана нами література дала можливість зробити висновок, що послаблення або відсутність чітких ціннісних орієнтирів, гендерні кризи останнього десятиліття і неблагополучний стан освітніх систем, що є основою для соціалізації та патріотичного виховання підростаючого покоління, надають неоднозначний вплив на молодих людей. Одночасно необхідно підкреслити, що така тенденція полягає ще в тому, що «ціннісне розмивання» сучасного суспільства ставить питання про соціалізацію також із точки зору як соціального, так і психологічного конформізму. Внаслідок цього, людина часто вважає за краще плисти за течією соціального «мейнстриму», ніж відстоювати свою власну думку або точку зору, що відрізняє її від маси, яку людина, як особистість боїться, але без якої не може існувати, хоча б навіть з можливістю простого виділення на її тлі.

Мета статті: розкрити сутність вищезгаданих вад соціалізації молоді і привернути увагу до теоретичних поглядів і виховної системи Антона Семеновича Макаренка з тим, щоб знайти можливі підходи до вирішення питання багатогранного розвитку особистості, що має велике значення для сучасного світу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Що стосується того, що вище названо «відсутністю соціальної ідентифікації», необхідно підкреслити той факт, що постіндустріальна і постмодерністська філософія нашого часу, що працюють як особливий вид силогізму, що заперечує всі попередні ідеології, маючи на увазі під ними тільки риторику, створили ще більш сильну, майже міфологічну позицію про відсутність будь-яких відмінностей між людьми. Кризовий стан масових рухів, відмова від них як від вищої точки тоталітарності, пануючої над Європою протягом майже сімдесяти років, сприяли виникненню умов для «боязні дотику», про яку говорив Е. Канетті [3], але тільки з точністю до навпаки. Якщо британський культуролог

писав, що тільки маса може нас звільнити від даної хвороби, то сьогодні, ми вважаємо, саме контакт із масою викликає таку страшну реакцію. Віртуалізація сучасного суспільства, що захоплюється Інтернетом у різних формах (від віртуального сексу до поствіртуально-реального суїциду підлітків, жертв «блакитного кита»), допомагає нам розуміти процес перетворення спілкування в новий більш тонкий вид соціального нарцисизму, де є можливість говорити або вимагати чогось, не дивлячись в очі співрозмовнику. Саме головна цінність – видимість, поділ своїх постів в Інтернеті, і отримання лайків, хоча це – не найгірша сторона питання. Ховаючись за екраном і за клавіатурою, люди втрачають свій «лик», як унікальну особливість особистості і перебувають в постійному «карнавалі» віртуального середовища. В.І. Сгорова написала цікаву статтю з даного питання, і в резюме зазначає, що у віртуальному середовищі «персоніфікація формується під впливом маскарадних едіт тобто додаткових, але в той же час і обов'язкових атрибутів віртуального середовища (ніки, аватари, юзерпіки тощо) і буває двох видів: Я-віртуальне і віртуальні друзі [2]. На нашу думку це означає, що особистість може жити «інкогніто», оскільки маска карнавалу дозволяє їй не давати собі звіту в тому, що вона пише. Як і в реальному карнавалі, у віртуальності досить звичайною та масовою є наступна картина: люди створюють свій образ і спілкуються з людьми, не знаючи ні їх статі, ні віку, ні місцезнаходження або громадянства. Таке спілкування «досить своєрідне, оскільки воно буває дурощами, грою, карнавалом, розіграшем, але буває й інакше: таке спілкування раптом стає гранично щирим, сповідальним й швидко, іноді раптово, досягає немислимої інтимності» [2]. Як можна це розуміти? Як новий варіант діалектики пана чи раба, або як сатурналії (свято) душі сучасної особистості?

Відповідь не лежить на поверхні, але ми більш схильні до першого варіанту, оскільки тут ядром питання є труднощі в процесі самосвідомості особистості і взаємного визнання свого психологічного існування серед інших, незалежно від того, ким ми є наяву. Ти – це ти, попри маску, захисний екран, яким приховуєш своє справжнє обличчя, своє щире «Я». Соціальна роль, статус, класифікація і категоризація більше не повинні пригнічувати людину. Так, можна коротко резюмувати тренд сучасного суспільства, але насправді виходить, що немає вже структурованого діалогу між людьми, немає дискурсу етики, який вивчав Ю. Габермас, оскільки «етична легітимність норм вимагає дискурсивно сформованого визнання всіх учасників ситуації, – говорить формальний принцип-дискурс етики» [4]. У даному контексті, під «етикою» маються на увазі як норми правильної поведінки, тобто умови відкритості, терпимості до чужої думки, різнобічності діалогу, так і мовні норми, в силу того, що сьогодні дуже

часто актори спілкування не вміють логічно і послідовно висловити свої думки.

Така обставина є наслідком так званої «функціональної безграмотності», яка – один із бичів сучасного світу. Люди, які страждають функціональною безграмотністю, дізнаються слова, але не вміють декодувати мову, знаходити у ньому художній сенс або технічну користь. Тому читачі і глядачі з них нікудишні – вони вважають за краще найпримітивнішу і прямолінійну поп-культуру. Деякі з дослідників вважають, що функціональна безграмотність гірше навіть звичайної безграмотності, оскільки вказує на більш глибокі порушення в механізмах мислення, уваги і пам'яті. На думку вчених, ця проблема особливо ускладнюється тим, що носить латентний характер. Дорослі зазвичай прагнуть приховати дефекти своєї освіти і виховання – невміння, незнання, поганий рівень інформованості, навичок та якостей, що заважає успіху в сучасному інформаційному суспільстві. Функціонально безграмотній людині дійсно доводиться нелегко навіть на побутовому рівні: наприклад, їй важко бути покупцем і вибрати необхідний товар (оскільки ці люди орієнтуються не на відомості про товар, зазначені на упаковці, а тільки на етикетки), важко бути пацієнтом (при купівлі ліків їм незрозуміла інструкція по його застосуванню – які показання та протипоказання, побічні ефекти, правила застосування тощо), складно бути мандрівником (орієнтуватися в дорожніх показниках, планах місцевості та іншій подібній інформації, якщо вона не була раніше в цьому місці; проблемою є порахувати заздалегідь і спланувати дорожні витрати тощо). Серед інших проблем: оплата рахунків, заповнення податкових квитанцій і банківських документів, оформлення поштових відправлення, листів тощо. Функціонально безграмотні відчують проблеми, пов'язані з вихованням дітей: деколи не можуть прочитати лист вчителя, боїться візиту до нього, їм важко допомогти дитині з виконанням домашнього завдання і т.д. Проблеми з побутовими електроприладами, неможливість розібратися в інструкціях до них, ведуть до їх псування, а іноді і до побутових травм господарів. Функціонально безграмотні не можуть працювати з комп'ютерами та іншими аналогічними системами. На думку фахівців, функціональна безграмотність є однією з головних причин безробіття, аварій, нещасних випадків і травм на виробництві та в побуті.

Із цієї точки зору, можна сказати, що немає вже комунікативної дії, а лише процес обміну повідомленнями та статусами, які кожна людина може не тільки розуміти, але тлумачити, і дуже часто маніпулювати. Отже, відсутність діалогу, і позитивної критики, оскільки віртуальність служить сховищем наших фрустрацій і їх відповідної сублімації, поруч із карнавальністю, тягне за собою процес деперсоніфікації, тобто знеособлення, що виявляється на мовному

рівні [2]. Тут також відмічаємо збіднення мови, способів вираження, які можна замінити смайликами. Це означає, що ми ідентифікуємо себе з додатковою маскою, яка повинна говорити замість нас, що створює різні види непорозуміння, які залежать від здібностей сприйняття віртуального співрозмовника. У висновку першої теми, можемо сказати: дуже важко визначити, що таке особистість у просторі віртуальної реальності, де все стає більш-менш загальним, доступним і не вимагає соціальної ідентифікації.

Що стосується «соціальної активності», можна стверджувати, що її відсутність також позиціонується у площині сучасного психологічного «стиснення, звуження» особистості. Така риса нашого суспільства особливо проявляється в процесі освіти і виховання учнів у багатьох освітніх установах як західних, так і східних країн (тут мова йде не тільки про колишнього соціалістичному блоці). На наш погляд, на це явище сильно вплинули демократизація і лібералізація сучасної системи освіти. В силу прагнення до реформування шкіл та інших установ на основі передбачуваної – і з вигодою – конкурентоспроможності, було обумовлено і виправдано постійне зниження рівня освіти і виховання, і отже, витіснення їх у вигляді основних складових навчального процесу. Школи розглядаються як маленькі підприємства, які ведуть жорстку боротьбу за клієнта-учня [1, с.110], що породило таке поняття, як «надання освітніх послуг». Із того моменту, коли освітній заклад надає послуги, він має право на власну політику в сфері PR і на створення привабливого іміджу в цих цілях. Варто лише нагадати про активність в популярних соціальних мережах директорів шкіл та керівників інших освітніх установ. Прийоми маркетинга і менеджментської підхід – реальність нашого часу. Відповідно, постійне рейтингування освітніх установ грає на руку політично і економічно потужним серед них. Логіка ця – споживча: якщо там високі показники (за результатами «ЕГЭ» чи інших форм випускних іспитів, або за іншими критеріями), це значить, що освітня установа престижніша і успішніша. Природно, такий підхід призводить до того, що соціально успішні групи населення більш схильні віддавати своїх дітей у такі школи, тим більше, що при контингенті дітей економічно забезпечених і інтелектуально розвинених, освітні установи можуть досягти «високих результатів на виході при відносно невисоких зусиллях» [7, с.153]. Виходячи з цієї невтішної картини, можемо припустити, що соціальна активність учнів потрібна тільки в цілях просування освітнього закладу, що може мати наслідком створення штучних умов існування колективу, який багато в чому відірваний від реального життя. Відсутнє те, що можна назвати «соціально-педагогічним підходом», суттю якого є «необхідність організації цілеспрямованої взаємодії особистості і конкретного соціуму для реалізації їх потенційних можливостей», що позитивно

відбивається на особистісному і професійному розвитку молоді. Відповідно, застосування даного підходу дозволяє особистості проявляти себе у всіх сферах життя суспільства (від економічної до духовної). Тут доречно ремарка, що це можливо тільки при взаємодії з іншими особистостями соціуму, що, на жаль, не завжди виходить у контексті тих штучних умов, про які говорилося раніше. Водночас, із огляду на занепад соціально-гуманітарного та технічного циклів дисциплін в освіті, можемо сказати, що багато дітей змушені ходити в ті школи, де вони не можуть виявити повністю свого особистісного і соціального потенціалу. Ця обставина не тільки знижує їхній статус, але може бути причиною психологічних розладів і соціальної дезадаптації. Як підкреслюють М.А. Пінська і Г.А. Ястребов: «Недостатнє включення в суспільну і виробничу діяльність молоді не сприяє появі у неї можливості мотивованого вибору професії» [7, с. 155], що тягне за собою неповне розуміння і усвідомлення динаміки розвитку здібностей і особистих якостей. Якщо, з одного боку, такі явища сприяють розмноженню так званого «офісного планктону», і зростання контингенту тих, хто працює не за покликанням, то, з іншого боку, більш психологічного, робота, яка не збагачена загальнолюдськими моральними цінностями, може служити причиною прояву соціально неприйнятних явищ таких, як корупція, нехлюйство, негативне ставлення до виконання своїх обов'язків чи психологічних захворювань або проблем таких, як депресія, комплекс неповноцінності тощо.

На закінчення другої теми, можемо сказати, що соціальна активність особистості, особливо в сучасній системі освіти і в суспільстві, обумовлена тим, що особистість, психологічно позбавлена можливості вибору, намагається плисти за течією, що створює умови для подальшого некритичного прийняття того, що соціально допустимо, але індивідуально і психологічно неприйнятно.

Що стосується відсутності творчого підходу до вирішення головних питань сучасного суспільства, можемо сказати, що в основному таке явище пов'язане з відчуженням людини від активного політичного життя як на практичному, так і на психологічному рівні. Криза держави загального добробуту (т.зв. «welfare state»), з відповідним скороченням соціальних витрат і зниженням почуття соціальної захищеності, з одного боку, а з іншого боку – дефіцит відстоювання соціальних прав, їх індивідуалізація, атомізований зв'язок між людьми. Така ситуація спровокувала психологічний розрив тих творчих сил людини, які могли би бути використані у вирішенні гострих питань сучасності. Крім того, необхідно звернути увагу на один важливий фактор. Соціальне неблагополуччя багатьох і умови виживання позбавляють людину як особистості прагнення до поліпшення свого соціального стану, що змушує особистість

замкнутися, вирішувати питання тільки на «локальному» рівні, для себе і зараз. У цьому сенсі можемо вважати, що немає соціальної солідарності і конкуренція між людьми набуває рис битви за територію, за ресурси, за їжу.

Крім цього, спостерігаємо, що сучасні кризи самовизначення і особистої ідентичності викликані тим, що в деякій мірі, світ занадто відкритий, розгаданий, без питань, без бажання знати, тому, що все може бути знайдено у всесвітній мережі. Цим викликано те, що особистість не має прагнення до нововведень, до невідомого, і таким чином скорочується творчий потенціал разом із креативністю людини. Якщо взяти відомі роботи Р.С. Нємова, можемо розуміти, що особистість не зацікавлена в пошуках нових підходів, із огляду на те, що загубився сенс діяльності людини як найважливіший соціальний фактор. Діяльність передбачає створення соціальних артефактів, метою якого є осмислення особистістю навколишнього середовища. Але особистість не «голодна», вона сита інформацією і її надлишком. Як зауважив автор «одновимірної людини» Г. Маркузе, сьогодні питання про особу стосується «звільнення від суспільства, яке в значній мірі розвиває матеріальні і навіть духовні потреби людини. Якщо говорити гаслами, це суспільство – яке поставляє товари більшій частині населення». Якщо духовна потреба стає товаром, який можна продавати і перепродавати, тоді критичне сприйняття і творчий підхід не доречні, тому, що, як зауважив Дж. Орвелл, за часів загального обману говорити правду – це революційний акт.

Можемо сказати, що ці три стану «відсутності», про які йшлося, викликані загальними тенденціями сучасного суспільства. Ці останні роблять особистість одновимірної, обмеженою і відгородженою віртуальною реальністю, знаннями, які можна назвати знаннями «копіювати і вставити», без критичного і творчого мислення. Деякою мірою, можемо говорити, що особистість живе в зачарованому колі, де тільки гра з самим собою здається єдиним способом виживання. До того ж, можна підтвердити, що наш світ, заснований на мейнстрімі, на підгоні під одне кліше поведінки і вчинків, тому, що боїться чужого, авторитарний у багатьох своїх явищах у силу своєї текучої невизначеності, замаскованої під демократію.

Перефразовуючи З. Баумана [8], можемо собі задати таке питання: чи має шанси етика в світі, де відсутня людина? На даному етапі розвитку суспільства, можемо сказати, що немає – етика як вид соціальної складової в житті людини не має ніяких шансів. Це відбувається в силу того, що всюди людські взаємозв'язки втрачають свою суспільну захищеність, під якою мається на увазі драгуюче і нестерпне обмеження людської свободи самостійного вибору і самоствердження. Звільнені від їхньої соціальної цензури, людські зв'язки стають несуттєвими і крихкими, короткочасними, і нестійкими.

Як написав Дж. Кауфман: «Належність переважно використовується як духовний ресурс «Я»» [9, с.214]. Вчений застерігає від «спільності через приналежність» [там само]. Приналежності стають засобами для знеособлення людини чи «вони представляють собою маршрут, що приводить до самоформуючогося і самоперетворюючогося «Я»? [там само].

Як засіб вирішення даних питань необхідно запропонувати виховну систему Антона Семеновича Макаренка [5]. Перш за все, слід підкреслити, що на систему видатного педагога необхідно подивитися незалежним поглядом, і знайти в ній ті підходи, які можуть бути прийнятні для подолання ідеологічних і тимчасових бар'єрів, що відокремлюють нас від його творчої спадщини. Відзначимо наступні сторони виховної системи Антона Семеновича у вигляді «протиотрути» до сучасної «плинності»:

1) колектив, як форма спілкування та обміну досвідом між учнями, незалежно від їх фізичних і психологічних особливостей або віку;

2) процес особистісного зростання в колективі, завдяки системі перспективних ліній (система визначення особистісних здібностей, умінь і навичок при постійній зміні статусу всередині колективу);

3) виховання почуття власної гідності, відповідальності, служіння (як громадянськість, як формування своєї громадянської позиції).

На наш погляд, система Антона Семеновича Макаренка вражає сучасного читача своєю різноманітністю, динамічністю. У ній особистість не є пасивною мішенню педагогічного впливу на неї, а віссю і «приводним ремнем» даного впливу під час постійного спілкування і переходу від «Я» до «Ти», від «Ти» до «Ми». У колективі Макаренко особистість залишається особистістю, завжди знаходиться в спілкуванні і розумінні себе. Таким чином, у особистості є можливість визначити себе по відношенню до іншого, в повноті свого буття. І саме цим даний підхід може бути корисним в якості запобіжника проти «відсутності соціальної ідентифікації». На цьому наполягає і український психолог макаренкознавець В.Ф. Моргун, який розглядає педагогіку Макаренка не тільки як «вогнегасник для пожежі, що вже сталася» (важке перевиховання постфактум), а як потужний засіб попередження, профілактики ризиків деліквентної поведінки особистості в сім'ї, в школі і в суспільстві [6, с.180-190].

Що стосується відсутності соціальної активності та творчих рішень різних питань, ми можемо сказати, що всередині колективу Макаренко такого не існувало. Він не раз наполягав, що людина повинна бути активною, перемагати в собі лінь, нехлюйство та інші негативні якості. Антон Семенович повторював, що діяльність людини не тільки механічна дія, вона має моральну якість («праця-турбота!»).

Це означає, що необхідно виховувати людину так, щоб вона брала на себе ініціативу і вважала своїм обов'язком працювати на благо суспільства, колективу і себе, ставлячи перед собою ті цілі (перспективи), які можуть допомогти їй знайти шлях до їх реалізації. У цьому сенсі, створюється і утворюється в людині нове «Я», що шукає і бажає, вміє слухати, і наказувати, залежно від умов, не втрачаючи почуття своєї громадянської і соціальної відповідальності. На думку Антона Семеновича, за допомогою своєї діяльності особистість може створити сприятливі умови для свого розвитку, може сприймати світ і суспільство, може подолати те почуття нейтральності своєї справи, яке сьогодні притаманне майже кожній людині, для якої вигода важливіша, незалежно від передбачуваних цілей.

Висновки.

1. Сучасний світ так загруз у своєму нарцисизмі, в мінливості своїх початків, що зло не сприймається негативно, і воно стає таким банальним, таким звичайним, що вже нікого не лякає своїм жахливим виглядом. До трьох основних больових точках соціалізації молоді відносяться: відсутність соціальної ідентифікації, відсутність соціальної активності, і, нарешті, відсутність творчого підходу до вирішення головних питань сучасного суспільства.

2. Виховна система Антона Макаренка важлива для сучасного світу, бо в ній особистість багатоярусна, багатогранна, і легко стає активною часткою суспільства. Необхідно тільки перевести цю систему на більш сучасний лад, не випускаючи з уваги її унікальний потенціал, який можна використовувати не тільки в кризовому стані суспільства, а в якості корективи будь-яких сучасних освітніх систем. Підтвердженням тому – сотні сторінок творів Антона Семеновича про те, що людина як особистість повинна жити етично в ставленні до себе і інших, про те, що свобода – найважливіший соціальний інститут, про те, що наш світ може бути побудований на ціннісно значущих принципах, про те, як можна подолати соціальне зло.

Список використаних джерел

1. Борисова Н.В. Социальная политика в области инклюзивного образования: контекст либерализации и российские реалии // Журнал исследований социальной политики. – 2006. – № 4. – С. 103-120. Доступ в открытом режиме по ссылке: [file:///F:/sotsialnaya-politika-v-oblasti-inklyuzivnogo-obrazovaniya-kontekst-liberalizatsii-i-rossiyskie-realii%20\(1\).pdf](file:///F:/sotsialnaya-politika-v-oblasti-inklyuzivnogo-obrazovaniya-kontekst-liberalizatsii-i-rossiyskie-realii%20(1).pdf)

2. Егорова В.И. Персонификация и деперсонификация – основные виды проявления карнавальности в виртуальной среде // Современные проблемы науки и образования. Издательство: Издательский Дом «Академия Естествознания» (Пенза) – 2012. – № 4. – С. 103-120. Доступ в открытом режиме по ссылке: <http://cyberleninka.ru/article/n/personifikatsiya-i-depersonifikatsiya-osnovnye-vidy-proyavleniya-karnavalnosti-v-virtualnoy-srede>

3. Канетти Э. Масса и власть. – М., Издательство АСТ, 2015. – 576 с.

4. Касавин И.Т. Дискурс: специальные теории и философские проблемы /

Доступ в открытом режиме по ссылке: <http://www.intelros.ru/subject/figures/kasavin-ilya-teodorovich/11758-diskurs-specialnye-teorii-i-filosofskie-problemy.html>

5. Меттини Э. А.С. Макаренко: итальянское каприччио на разные темы. Статьи / Эмилиано Меттини. – Саарбрюкен: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2015. – 136 с.

6. Моргун В.Ф. Педагогічна система А.С. Макаренка як профілактика делінквентності вихованців / В.Ф. Моргун // Седих К.В., Моргун В.Ф. Делінквентний підліток. Навчальний посібник для студентів. – 2-е вид., доп. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2015. – С. 180-190.

7. Пинская М.А., Ястребов Г.А. Как объективно оценить качество работы школы: опыт контекстуализации образовательных результатов // Рейтинги в образовании: от разовых практик к культурным решениям. Сборник материалов. – М., 2014. – С. 147-159.

8. Bauman Zygmunt, Does ethics have a chance in a world of consumers? Harvard University press, Cambridge, 2008.

9. Kaufman J.C. L'invention de soi: Une théorie d'identité. Paris, Hachette, 2004, p. 214.

E. Mettini

THE VARIETY OF PERSONALITY IN ANTON MAKARENKO'S EDUCATIONAL SYSTEM

The paper discusses the question about that fact that modern society is keen on separating personality from social tissue, creates such conditions in which a moral and interior void appears. In author's opinion, inside the above-mentioned void there are three kinds of «absence»: absence of social identification, social activity and solve problem creativity, allowing personality to develop only in a singular-dimensional way. Causes of such social and psychological state are postmodern philosophy, postindustrial mentality and virtual chatting in social networks.

Three main pressure points socialization of young people include lack of social identity, lack of social activity, and finally, the lack of creative approach to solving the major issues of modern society.

Anton Makarenko's educational system is important for the modern world, because it considers personality as versatile and easy to become an active part of society. You only need to convert the system to a more modern way, without losing sight of its unique potential that can be used not only in crisis society, as well as any adjustments modern educational systems. Anton Makarenko postulates that person should live ethically in relation to itself and to others, that freedom is the most important social institution that our world can be built on value relevant principles of how to overcome social evil. The author of present paper thinks that it is realistic to use creative heritage of A.S. Makarenko for solving the question of personality socialization in modern time.

Keywords: *A.S. Makarenko's educational system, personal development, socialization, social apathy, spiritual vacuum, dehumanization.*

Надійшла до редакції 23.03.2017 р.